

27 חלומות יוסף

פרשת ושב, פרק לז, פסוקים א-א"א

רקע עיוני

פרק זה פותח במילים: "וישב יעקב בארץ מגורי אביו, בארץ כנען" (פסוק א). הפסוק בא להבחיר ולהדגיש כי מעתה יעקב תפס את מקומו של יצחק, וההבטחה של ה' לאברהם ולזרעו עברה מעצק אל יעקב. מעתה יעקב הפך להיות הדמות המרכזית בתולדות העם.

על אף שרוב הסיפורים בהמשך מתרכזים בקורותיו של יוסף, יש לזכור שליעקב היו עוד אחד-עשר בנים. יוסף תפס מקום מרכזי, כנראה בשל היותו בנה הבכור של רחל, האישה האהובה. זו אולי הסיבה שיעקב התייחס אליו כאל בן זקונים אף כי בנימין היה בן הזקונים.

יחס המיוחד של יעקב ליוסף עורר את קנאת האחים. יעקב עשה ליוסף כתנת פסים, והיא שהבדילה בין יוסף לאחיו. אחיו לבשו בגדים רגילים, ואולי לא תמיד בגדים נקיים כשל היותם רועי צאן, ואילו יוסף לבש בגד שנחשב לבגד מלכות [בשמואל ב יג, יח, בסיפור על אמנון ותמר כתוב: "ועליה כתנת פסים כי בן תלכשנה בנות המלך..."]. הבגד השונה, המיוחד, גרם ליוסף להרגיש שונה ומיוחד ואולי אף חשוב יותר מהאחרים. ייתכן שהבגד סיפק ליוסף סיבה מספקת לחלום חלומות של גדלות והתנשאות. כל אלה גרמו למתח רב בין יוסף לאחיו, מתח שהלך וגבר, ועם הזמן הפכה הקנאה לשנאה.

המשפחה, כפי שהיא מתוארת כאן, היא משפחה מצויה, שיש בה בעיות של קנאה, שנאה, הלשנה, והעדפת ילד אחד על האחרים. וכפי שכבר הזכרנו במבוא, הילדים מזדהים עם הסיפורים וכל אחד מהם שופט את הדמויות על פי סולם הערכים שלו.

כדי שהילדים יבינו היטב את סיפור חלום יוסף, עלינו להקדים ולהבהיר מושגים אחדים הקשורים בקציר.

ישנם יישובים, כמו קיבוצים וחלק מהמושבים, שבהם נושא הקציר קרוב ומוכר לילדים, אך בערים וביישובים רבים הנושא זר לילדים. לכן חשוב להבהיר להם מה קוצרים, כצד קוצרים ומות? חשוב במיוחד

הראשון שנוגד לו מרחל, האישה שאותה הוא אהב, ואולי גם משום שהוא היה חכם ונבון.

ההתייחסות אל אחי יוסף, על אף שהכתוב אינו מזכיר אותם, נובעת מהצורך לשמור על הרצף שנקטע בגלל הסיפורים על מות רחל ועל מות יעקב.

יעקב אהב מאוד את יוסף,

וַיֵּשֶׁב לוֹ פְּתֵיחַ פְּסִיסִים

פסוק ג

הוא עשה לו בנד מיוחד – כתונת פסים, כתונת כמו לנסיד, והאחים האחרים לבשו בגדים רגילים.

ראו האחים

כִּי אֶתְּוֹ אֱהַבְתֶּם מִמֶּנִּי וַיִּשְׂאֵנִי אֶתְּוֹ, וְלֹא יָכֹלִי דַבְּרוֹ לְיִשְׂרָאֵל

פסוק ד

האחים ראו שאביבהם אהב את יוסף יותר מכולם, לכן הם שנאו אותו ולא יכלו לחיות אתו בשלום.

השנאה שלהם אל יוסף הלכה וגברה בגלל חלומות משונים שהוא חלם, ורחק בא ופספר אותם לאחיו.

יום אחד, יוסף בא אל אחיו ואמר להם:

"שִׁמְעוּ לֹא תִדְלֹוּם הַיְהוָה אֲשֶׁר תִּלְקַמְתִּי. הַיְהוָה אֶתְּוֹ מֵאֲלֹהִים אֲלֵפִים פְּתוּחַ הַשָּׁמַיִם, הַיְהוָה קָמָה אֵלַי וְגַם נִגְבְּהִי, וְהַיְהוָה תִּסְבְּרֵנִי אֲלֵפֵיכֶם וְהַשְׁתַּחֲוִיתֶנּוּ לְאֵלֵימִי."

פסוקים י-י

לחתיכו בצורת הקציר שהייתה נחונה בעבר. אפשר גם להביא תמונה אמנותית או צילום של קציר.

כדי להמחיש מרי אלומה רצוי שהגננת תאסוף ותאגוד אלומה של שיבולים ותשמור אותה משנה לשנה.

חשוב להסביר לילדים, שאלומה בצורתה הטבעית איננה יכולה לעמוד במאונן. חיטה "עומדת" רק כשהיא מחוברת לאדמה, אך משנקצרה אין היא יכולה לעמוד עוד. אם חילדים לא יבינו פרט זה, הם לא יוכלו להבין את הרעיון המרכזי שבחלום.

סיפור זה יכול לשמש נקודת מוצא לשיחות בנושא הקציר בניגים שבהם מפתחים נושא זה אחר תג הפסח.

דוד לספר

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם, בְּאֶרֶץ קְנֹעַ

פסוק א

יעקב גר בארץ כנען.

יעקב גר בארץ שבה גר אבא שלו, יעקב.

כאילו ארץ הוא גר? ... בארץ כנען.

ליעקב היו שניסעים עשר בניגים. כולם היו כבר בחורים גדולים, הם היו רועי צאן.

גם יוסף גדל, הוא היה כבר נער בן שבע עשרה שנה, וגם הוא היה רועה צאן כמו אחיו.

יעקב אהב את יוסף יותר מכל הבניגים.

מדוע אהב יעקב את יוסף יותר מהאחרים?

השאלה מעוררת את הילדים לחשוב ולהעלות סיבות

אפשריות להעדפת יוסף.

יעקב אהב את כולם, אך את יוסף הוא אהב יותר כי הוא היה הבן

הוא אמר:

"חלמתי שתנה אנתו מכינים אלומות בשדה לאחר קציר החיטה, ופתאום האלומה שלי קמה וניצבה, קמה ועמדה, והאלומות שלכם – אחות-עשרה אלומות – הקיפו את אלומתי, עמדו סביבה כמו במעגל, והשתחוו לאלומתי."

המספרים הם המפתח לפתרון החלום הזה והחלום הבא. חשוב להבהיר זאת. אפשר להכין שתיס-עשרה אלומות, או לצייר שתיס-עשרה אלומות, ולהזמין שניס-עשר ילדים ולתת לכל ילד אלומה אחת שיניח לרגליו. אחד הילדים יעמוד במרכז וישמש בתפקיד יוסף. הגנת יכולה לחזור ולספר "והנה אנתו..." והילדים יציגו כעד האלומות קמות, ניצבות ומשתחוות לאלומתו של יוסף. הצגה כזו תעזיר לילדים להבין את המשך הסיפור, את הכעס של האחים.

שמעו האחים את החלום, כעסו על יוסף ואמרו לו:

"הַמֶּלֶךְ הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ, אִם מְשׁוֹל הַמְּשׁוֹל בְּנֵינוּ"

פסוק ח

"מה אתה חושב לעצמך? אתה חושב שתהיה המלך שלנו? אתה חושב שאנתנו נשתחוהו לך?"
האחים כעסו מאוד על יוסף ואמרו זה לזה:
"לא די שהוא חולם חלומות, הוא עוד מעז לבוא ולספר לנו את חלומותיו; ובכלל, למה הוא חושב את עצמו, למלך?"
האחים כעסו מאוד על יוסף ושנאו אותו עוד יותר.

והנה, יוסף חלם חלום נוסף. הפעם הוא סיפר את החלום לאביו ולאחיו. וכך סיפר להם יוסף:

"חֲלֹמְתִי... וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשְׂרֵת כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִּי"

פסוק ט

מה הוא סיפר:

אפשר להזמין ילד שישימש בתפקיד יוסף, וילד אחר ישמש בתפקיד יעקב. "יוסף" יספר את החלום ל"יעקב". זוהי הזדמנות טובה לשחזר את החלום.

יעקב שמע את החלום שיוסף חלם, כעס עליו מאוד, גער בו ואמר:

"מַה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ, בָּבוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמִּי וְאֶחָיו לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצֵה"

פסוק י

"מה החלום הזה אשר חלמת?"

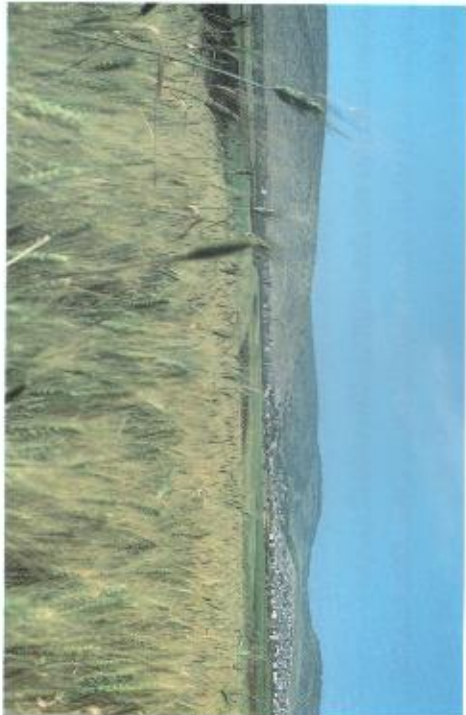
האם אתה מתכוון שאני ואמך והאחים שלך נבוא להשתחוות לך?"
האחים קינאו מאוד ביוסף, אבל יעקב הבין שיש אמת בחלומות ושאלו הם יתקיימו.

"יתכן שקנאת האחים נבעה לאו דווקא מתוכן החלום אלא מתשומת הלב שיוסף זכה לה כשסיפר את חלומותיו ומעם יכולתו לחלום.

ואולי באמת כך יהיה...
לכן, יעקב שמר את החלומות בלבו. הוא זכר היטב את כל החלומות שיוסף סיפר.

וַיִּקְרָא בֹא אָחָיו, וְאֶבְרָם שָׂמַר אֶת הַדָּבָר

פסוק יא

שדה חיטה, צילום: בוקי בועז

קציר חיטים בשומרון, צילום: בוקי בועז

מדוע גער בן אבינו

מה מתכוונת התורה לומר במילים "ואבינו שמר את הדבר"?

איפה הוא שמר?

מה הוא שמר?

מדוע הוא שמר?

שאלות אלה מעוררות את הילדים לחשוב על תגובתו

של יעקב שהפך את החלום ואף בן רמז לעתיד.

הערה: תמונה בנושא והצעות לפעילות ראו להלן בחלק יצירות אמנות.